

ХОРЕОГРАФІЧНІ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ КОНЦЕРТІВ «ПОРИ РОКУ» АНТОНІО ВІВАЛЬДІ

Анотація: у статті досліджується феномен популярності використання музики концертів Антоніо Вівальді «Пори року» для інтерпретації засобами хореографічного мистецтва. Розглядаються приклади балетів відомих світових хореографів ХХ-ХХІ століття, створення яких надихала музика геніального венеціанського скрипаля.

Ключові слова: пори року, Вівальді, хореографічні інтерпретації.

Abstract: the article examines the phenomenon of the popularity of using the music of Antonio Vivaldi's "Four Seasons" concerts for interpretation by means of choreographic art. Examples of ballets by world-famous choreographers of the XX-XXI centuries, which were inspired by the music of the brilliant Venetian violinist, are considered.

Key words: seasons, Vivaldi, choreographic interpretations.

Постановка проблеми. Музична спадщина Антоніо Вівальді вплинула не тільки на розвиток музичного мистецтва, але і зробила значний внесок в поповнення скарбниці хореографічних шедеврів. Цикл скрипкових концертів «Пори року» («*Le quattro stagioni*») займає особливе місце в балетному просторі.

Неймовірна здатність великого венеціанського майстра і новатора передавати кожен деталь поведінки природи надихає балетмейстерів всього світу на постановки нових власних хореографічних інтерпретацій цього шедевр. У віртуозній, контрастній, виразній музиці балетмейстери бачать не тільки весь спектр зміни сезонів, але і природу життєвих етапів людини, її емоцій, - кожен в своєму часі, кожен в своєму неповторному стилі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Творчість Антоніо Вівальді розглядала у своїх працях О. Туріна. Пори року у мистецтві та побуті – В.М. Безручко. Художній образу музиці і хореографії на основі постановок Кристал Пайт досліджували О. Бурська та О. Мацюк. Сучасні та неокласичні балетина вітчизняній сцені у своїх працях освітлювали М. Погребняк, Д. Шариков.

Мета статті. Дослідити та проаналізувати хореографічні постановки на музику Антоніо Вівальді «Пори року» на міжнародній сцені та причини популярності використання цього музичного матеріалу балетмейстерами.

Виклад основного матеріалу. Звертаючись до історії створення музичного шедевр, яким є цикл концертів «Пори року», ми заглиблюємось у епоху бароко, де венеціанський священик і водночас скрипаль-віртуоз Антоніо Вівальді створив абсолютно інноваційний стиль, зазначивши напрямок розвитку музичного мистецтва на багато

десятиліть вперед. «Пори року», що є лише частиною великого циклу концертів «Суперечка гармонії з винаходом», були опубліковані у 1725 році та отримали неабияку популярність в Європі, хоч і не врятували майстра Вівальді від забуття. Нова хвиля популярності повернулася до них лише 200 років потому. Повсюдне використання музики Вівальді у ХХ столітті не оминуло і балетні сцени [5,6].

Одним з класичних прикладів хореографічної інтерпретації концертів «Пори року» минулого століття є однойменна постановка великого французького маестро Ролана Петі у співпраці з Національним Балетом Марселя та її екранізація 1984 року. Цей неокласичний балет – «ніби образно-руховий зміст музики Вівальді у чистому вигляді», – зазначає В. Клещук [3]. Безсюжетна лінія твору розпочинається «весною», балетмейстер проводить паралелі між циклічністю природних змін та людських почуттів, додаючи до звичної послідовності весна-літо-осінь-зима «повернення весни» у фіналі. Ця масова постановка спрямовує увагу власне на сам танець, на загальні емоції та відчуття, що їх викликають різні етапи життя: розквіт і новий початок, енергія і пристрасть, зрілість і досвід, кінець життєвого етапу та нове відродження.

У 1997 році балетний світ побачив інакшу трактовку концертів «Пори року» – крізь призму світогляду канадського хореографа Джеймса Куделки. У фільмі-балеті «The Four Seasons» головним героєм виступає чоловік, з його почуттями, життєвими перипетіями та драмою людського існування – його скінченністю. Ця неокласична постановка наділена більш складним емоційним змістом, навіть сценічний одяг, на відміну від класичних невагомих костюмів у інтерпретації Петі, більш «важкий» – герої Куделки одягнені в плащі, плаття, жіночі та чоловічі брючні костюми. Образ Весни – перше кохання героя, світле і безтурботне. Літо – кохання зріле і пристрасне; в цій частині ми можемо побачити назріваючий буревій, що, доречі, згадується у сонетах, що супроводжують партитури Вівальді [2]. Звідти взято і сценувідпочиваючих працівників по осені. Зима з'являється у образі літньої жінки, що супроводжує героя на останньому етапі життя і заплющує йому очі у фіналі вистави.

Музику Вівальді також не минули інтерпретації – в 2012 році свою версію концертів «Пори року» – «Recomposed by Max Richter: Vivaldi – The Four Seasons» – представив британський композитор німецького походження Макс Ріхтер, що намагався «воскресити» втрачену оригінальність твору, дати їй нове життя, новий подих, зробити її впізнаваною, але новою. Зберігаючи бароковий стиль і найвідоміші фрагменти партитури Вівальді, він додає нові ритмічні структури, переходить і загалом сучасне звучання концертів.

Саме ця музика стала натхненням до сучасних постановок, таких як «The Seasons Canon», що належить канадській хореографі ні Крістал Пайт. Створена для Паризької Опери у 2016 році, ця інтерпретація у

стилі контемпорарі відкриває глядачу неймовірну гру великих ансамблевих форм -більш ніж 50 танцівників об'єднуються у одну динамічну структуру, єдиний організм, що переходить із стану хаосу до підпорядкованості. «Творіння для мене – як погляд крізь об'єктив... спосіб бачити світ детальніше та чіткіше... «Канон пір року» — це мій спосіб впоратися з неосяжністю та складністю природного світу, як і спосіб віддячити за нього», - зізнається Пайт [1].

У 2018 році Девід Доусон презентував своє бачення «Four Seasons» для *Semperoper Ballett*. Оригінальна мінімалістична сценографія: зміна великих геометричних форм декорацій і їх кольорів - якнайкраще підкреслює тонкі гострі лінії рухів танцівників. Невпинний рух балету, навіть при опусканні завіси у фіналі, та величезне декоративне коло, що нависає над ними, нагадують глядачу про неперервність природного циклу. Балет Доусона «подібно до музики, яку Ріхтер переносить у сьогодення з відгомонами минулого» – про основу життя, що полягає в постійному процесі еволюції. Як зазначає сам автор: «Цю виставу можна сприймати як перехід між сьогоденням та минулим або як відповідь минулому з майбутнього» [8].

В 2023 році в *Ballet Malandain Biarritz* представив в Каннах прем'єру постановки Тьєррі Маландена - «Les Saisons». Митець переплітає партитуру концертів «Пори року» Вівальді з однойменним але маловідомим твором його сучасника - Джованні Антоніо Гвідо. За словами автора, надмірне використання геніального твору Вівальді у всіх сферах життя і побуту, спричиняло забуття цієї самої геніальності, та нащастя, протягом останніх тридцяти років унікальність «Пір року» була віднайдена. Маланден вдається до оригінальної сценографії: три стіни, заповнені рядами гігантських чорних пелюсток, на фоні, що змінює колір згідно сезонам, нагадують глядачу про загрозу навколишньому середовищу. Балетмейстер включає у свою хореографію придворний танець, додаючи стилю бароко сучасності, що надає постановці позачасовий характер [9].

Хореографічні постановки на геніальну музику Вівальді також знайшли своє місце і на вітчизняній сцені. У 1998 році талановита українська балетмейстерка А. Рехвіашвілі представила одноактний неокласичний балет «Пори року» у виконанні «Театру сучасної хореографії «Сузір'я Аніко»» у співпраці з солістами Національної Опери України. Як зазначає Д. Шаріков: «Хореографія в балеті побудована на танцсимфонії, кожен рух, варіація, комбінація, дуєт, *pas d'ensemble* відтворюють композицію, зміст і характер музики Вівальді» [7, 47]. Засобами класичного танцю та стилю контемпорарі артисти балету зображують вічні конфлікти стосунків – нерозділене кохання, зраду, ревності, зневагу.

Нове оригінальне бачення музики Вівальді у інтерпретації Ріхтера було представлено у 2018 році – на сцені Національної опери України

відбулася прем'єра одноактного балету «Діти ночі» О. Абдукарімова. Хореограф Staats balett Berlin теж звертається до вічної теми кохання, але у іншій формі: «Літня гроза» Вівальді надихає його на використання тематики міфічних істот. Діти ночі – це темні створіння, що уособлюють людські страхи і пороки, та стають перепонами на шляху до щастя головних героїв [4]. Солісти балету – К. Кухар і О. Стоянов – втілюють образи андрогенів – створінь, що за міфом поєднували в собі і жіночі, і чоловічі риси, та через гнів богів були розділені і вимушені шукати свою другу половину.

Висновки. Підсумовуючи наведені приклади, ми можемо дійти висновку, що «Пори року» стали універсальним матеріалом для втілення різноманітних хореографічних ідей у будь-якому танцювальному напрямі. Емоційно-виразна, насичена контрастними образами музика геніального скрипаля Антоніо Вівальді не залишає байдужими серця балетмейстерів продовж десятиліть. Проводячи паралелі між порами року та циклом життя, етапами людських почуттів і стосунків, хореографи надихаються на постановку нових шедеврів, підходячи до завдання з діаметрально різних сторін. Звичайно, ця тема не є новою для публіки, але завжди є близька і зрозуміла кожній людині. Тому вічне питання життя, як і вічна музика великого майстра, не перестає сходити з балетної сцени, еволюціонувати та відкривати глядачеві нові форми втілення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бурська О. та Мацюк О. Художній образ в музиці та хореографії: феноменологія, психологія, мистецька практика.
2. Голинська О. «Пори року» – вічна тема мистецтва? <https://mus.art.co.ua/pory-roku-vichna-tema-mystetstva/>
3. Клещуков В.П. Танцювальність як чинник жанрово-стилістичної еволюції академічного музичного мистецтва.
4. Погребняк М. Танець «модерн» та неокласичний танець в українському балеті ХХІ ст.: шляхи асиміляції та форми презентації.
5. Туріна О. А. Класична скрипка в контексті тенденцій становлення європейського культурно-мистецького середовища.
6. Туріна О. А. Скрипкова культура в контексті тенденцій становлення європейського культурно-мистецького середовища.
7. Шариков Д. "Contemporary dance у балетмейстерському мистецтві".
8. David Dawson of ficial webpage <https://www.daviddawson.com/work/the-four-seasons/>
9. The National Ballet of Canada <https://national.ballet.ca/productions/the-four-seasons/>

Науковий керівник доцентка Рехліцька А.Є.